

JOSIP PUPAČIĆ – ANTOLOGIČAR

Andela GILIĆ
Ivan BOŠKOVIĆ*

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu
angelagilic@net.hr, boskovic@ffst.hr

Sažetak: Josip Pupačić jedan je od najcjenjenijih suvremenih hrvatskih pjesnika. Uz antologijsko „More“, po mnogima jednu od najljepših pjesama svekolike hrvatske književnosti, objavio je obilje stihova nesvakidašnje ljepote, precizna i jasna izraza, muzikalnosti stiha, profinjena ritma. Manje je međutim poznato da je Josip Pupačić bio uvažavani proučavatelj književnosti i književne povijesti te – antologičar. Naime, priredio je – no ne i objavio – antologiju o moru, tiskanu tek 2005. godine u izdanju splitsko-zagrebačkog nakladnika Ex libris. Njome je svojemu „Moru“ želio „dati komparativni kontekst sličnih pjesama drugih pjesnika“. Na taj je način čitateljstvu podastro najljepše i najreprezentativnije pjesme o moru i otkrivao bogate raspone stanja, osjećaja i raspoloženja koja ono potiče. Kao antologičar, Josip je Pupačić izabrao one pjesnike „koji s njim uspostavljaju suodnos, zatvaraju krug ljepote i emocije, koji, bez konzumenta, zjapi prazan, nedovršen“, nikad ne gubeći osjećaj za književnu vrijednost, ljepotu, umjetničku uvjerljivost. Kao antologičara krase ga izrazita pedantnost i vrsno poznavanje građe koju je izabrao.

Gljučne riječi: Pupačić, more, antologija, književna vrijednost, umjetnička uvjerljivost

---

Usto što je kao jedan od naših najboljih pjesnika, Josip Pupačić bio je uvažavani proučavatelj književnosti i književne povijesti te antologičar. Naime, priredio je – no ne i objavio – antologiju o moru, tiskanu tek 2005. godine. O kakvoj je antologiji riječ, pokazat ćemo usporedbom s *Jadranskom antologijom* Nike Bartulovića te antologijom *Mare nostrum* Milana Osmaka i Marijana Grakalića. Osvrnut ćemo se na još dvije antologije koje je Josip Pupačić sastavio u suradnji s kolegama: *Vrata vremena* s Ivanom Lalićem i *Antologija hrvatske poezije dvadesetog stoljeća, od Kranjčevića do danas* sa Slavkom Mihalićem i Antunom Šoljanom.

* Rad je nastao u koautorstvu s mentorom, dr. sc. Ivanom Boškovićem.

1. Antologija (grč. *anthologia*, u doslovnom značenju *cvijeće književnog govora*, od grč. *anthos*, cvijet i *logos*, riječ, govor) zbirka je književnih djela odabranih s ciljem njihova pohranjivanja i predstavljanja. Antologije su najčešće zbirke lirskih pjesama, ali također i epskih ili dramskih djela, koja se obično donose u ulomcima. Izbor najčešće počiva na estetskim mjerilima priređivača koji donosi književne tekstove trajne vrijednosti i upozorava na postignuća i razvitak nekog razdoblja, književnog pravca ili škole, neke književnosti ili književne vrste. Uz naraštajni kriterij, u antologijama su mogući i politički kriterij te kriteriji prethodnih antologija, a okvir im može biti jedna nacionalna književnost, više njih ili svjetska književnost. Antologije se uglavnom priređuju kako bi se predstavili tekstovi posvećeni određenoj temi, djela u određenoj formi te individualni opusi. Također, mogu biti određene i namjerom, npr. za đake i studente, za recitiranje i prikazivanje i sl.

Antologije uvijek zrcale duh vremena, ukus priređivača, estetske, socijalne, političke i druge tendencije. Stoga nerijetko nose i drukčije nazive: izbor, zbornik, panorama. Sastavljači su obično književnici, kritičari i povjesničari književnosti. Osim književnih, postoje i antologije neknjiževnih tekstova (filozofskih i znanstvenih, npr.).

2. Prve antologije nastale su u staroj Grčkoj, dok se antologija kao žanr javlja u zrelih književnostima, dakle kada već postoji velik broj srodnih tekstova koji se mogu međusobno usporediti. U početku je antologija bila zbirka epigrama. Melagros Siranin iz Gadare (I. st. pr. Krista) autor je prve sačuvane antologije epigrama pod naslovom *Vijenac*. Diogenijan iz Herakleje sastavio je sličnu zbirku, pod naslovom *Anthologion* (oko 140.–150. n. e.), a nešto prije 900. svećenik Konstantin Kefalas iz spomenutih i drugih antologija složio je zbirku u kojoj je tematski razvrstao epigrame.

Na latinskom području u klasično doba postojale su zbirke izreka i prijapskih pjesama koje su slavile plodnost. U srednjem vijeku nastaju dva najpoznatija zbornika: *Carmina Cantabrigiensia* (XI. st.) i *Carmina Burana* (XII.–XIII. st.). U novom vijeku javljaju se pjesničke antologije na nacionalnim jezicima. Osobit je utjecaj imala Herderova antologija europskih narodnih pjesama, u koju je uvrštena i hrvatska narodna balada *Hasanaginica*. Raslojavanje čitateljske publike potiče stvaranje antologija za različite dobne i društvene slojeve; tako nastaju antologije za žene, djecu, puk, elitu. U romantizmu nastaju zbirke narodne poezije, dok su u XX. st. osobito popularne generacijske antologije.

3. Prva hrvatska rukopisna pjesmarica s početka XVI. st. poznata je pod nazivom *Zbornik Nikše Ranjine*. Krajem istoga stoljeća nastao je i *Vrtal* Petra Lucića, a u XVII. i XVIII. st. nekoliko kajkavskih crkvenih pjesmarica. Godine 1881.

Franjo Marija Appendini objavio je zbirku *Carmina*, u koju je uvrstio izbor pjesama hrvatskih latinista. *Pesme domorodne* (1842.) Dragutina Rakovca i Ljudevita Vukotinovića smatraju se prvom hrvatskom tematskom antologijom.

Vienac izabranih pjesama hrvatskih i srbskih (1873.) Augusta Šenoa prva je hrvatska moderna antologija. Slijedila je *Hrvatska antologija* Huga Badalića.

Godine 1912. pojavile su se prve antologije na esperantu, među njima *Kroat taj poezijaj* Mavra Špicera. *Hrvatska mlada lirika* (1914.) Ljube Wiesnera smatra se prvom hrvatskom generacijskom antologijom.

Godine 1927. izašle su dvije tematske antologije: *Antologija ljubavne lirike* Božidara Kovačevića i *More u našoj književnosti* Nike Bartulovića.

Tridesete su godine u znaku mnogobrojnih i raznovrsnih antologija. Dragutin Tadijanović i Olinko Delorko 1933. sastavljaju *Hrvatsku modernu liriku*. Sljedeće godine izlazi prva samostalna antologija dijalektalnog pjesništva, *Antologija čakavske lirike* Nikole Pavića. *Antologija novije hrvatske lirike* (1934.) Mihovila Kombola novost je u žanru zbog odstupanja od književnopovijesnog kriterija u izboru tekstova. Godine 1934. Niko Bartulović objavio je drugu antologiju o moru – *Jadransku antologiju*.

Tijekom II. svjetskog rata objavljeno je nekoliko antologija rodoljubne lirike. Vinko Nikolić uređuje antologiju *Hrvatska majka u pjesmarici*; Ljubo Wiesner sastavio je antologiju u koju je uvrstio četrdeset i dvije pjesme četrdeset dvojice hrvatskih autora pod naslovom *42*, a objavio ju je 1942. godine. Iste godine izašla je i najopsežnija antologija hrvatske proze, *Hrvatska proza XX. stoljeća* Milana Begovića.

Godine 1953. izlazi prva moderna antologija narodnog pjesništva, *Lirske narodne pjesme* Tvrtka Čubelića. Iste godine objavljen je generacijski izbor *Poslijeratna hrvatska mlada lirika*, a među važnijim je izdanjima generacijskog karaktera i antologijski pregled mlade hrvatske lirike *Četrdesetorica* Dobriše Cesarića, Dragutina Tadijanovića i Šime Vučetića.

Godine 1955. tiskana je prva antologija hrvatskog putopisa, *Hrvatski putopisci*, u redakciji Slavka Ježića, koji je 1956. s Gustavom Krklecom sastavio prvu hrvatsku *Antologiju svjetske lirike*. Dragutin Tadijanović i Zlatko Tomičić objavili su 1958. prvu *Antologiju hrvatskih pjesama u prozi*.

Pedesetih godina pokrenute su posebne biblioteke antologije. U biblioteci *Antologije jugoslavenske književnosti* izašla je *Antologija dubrovačke lirike* Dragoljuba Pavlovića, *Hrvatski pjesnici između dva svjetska rata* Vlatka Pavletića, *Antologija hrvatske proze* Petra Šegedina. Ivo Frangeš sastavio je prvu *Antologiju hrvatskog eseja*, a Marijan Matković prvu *Antologiju hrvatske drame od Marina Držića do Miroslava Krleže*.

U biblioteci *Antologije* objavljeno je sedam antologija; među njima prva antologija hrvatske satirične poezije *Smijeh i rane* Krste Špoljara, antologijski izbor

iz poslijeratnog jugoslavenskog pjesništva *Vrata vremena* Josipa Pupačića i Ivana Lalića te visoko cijenjena *Antologija hrvatske poezije od najstarijih zapisa do kraja XIX stoljeća* Ivana Slamniga.

Šezdesetih godina pjesnici krugovaške generacije sastavili su tri antologije: Nikola Miličević i Antun Šoljan *Antologiju hrvatske poezije od XIV stoljeća do naših dana*, Slavko Mihalić, Josip Pupačić i Antun Šoljan *Antologiju hrvatske poezije dvadesetog stoljeća, od Kranjčevića do danas*, a Slavko Mihalić sastavio je antologiju *Noviji hrvatski pjesnici*.

Sedamdesetih godina objavljeni su generacijski *Zbornik OFF poezije* i antologija hrvatske poezije o moru *Mare nostrum* Milana Osmaka i Marijana Grakalića. Vlatko Pavletić priredio je 1970. *Zlatnu knjigu hrvatskog pjesništva od početka do danas* – po mnogima najopsežniju i najcjelovitiju antologiju hrvatskog pjesništva. Iz tog su razdoblja važne i *Suvremena hrvatska novela* Dubravka Jelčića, *Suvremeno hrvatsko pjesništvo* Zvonimira Mrkonjića, antologijski zbornik *Pučki igrokazi XIX. stoljeća* Nikole Batušića. Nadalje, pojavile su se i tri kajkavske antologije, među kojima je *Antologija hrvatskog dječjeg pjesništva* Ernesta Fišera, koja se pridružila prvim antologijama pjesništva za djecu – *Vječnotražu* Dalibora Cvitana i *Zlatnoj knjizi svjetske poezije za djecu* Zvonimira Baloga. Prva interdisciplinarna antologija, koju su 1975. sastavili književni kritičar Branimir Donat i likovni kritičar Igor Zidić, objavljena je pod naslovom *Antologija hrvatske fantastične proze i slikarstva*.

Osamdesetih godina pojavilo se nekoliko antologija posvećenih hrvatskoj dijaspori, među njima *Hrvatski Odisej* (1980.) Ive Smoljana.

Jedinstvena je *Antologija dadaističke poezije* (1985.) Branimira Donata, budući da je to prva antologija književnog pravca. Sljedeće godine izlazi antologija ljubavne poezije *Gorki med* Zvonimira Goloba. Nikola Miličević 1989. objavljuje antologiju *100 hrvatskih soneta*. Joža Skok priredio je zapaženu antologiju kajkavskog pjesništva *Ogenj reči* (1986.). *Jedna antologija hrvatske poratne poezije* (1987.) Igora Mandića prva je hrvatska antologija u kojoj se antologičar drži isključivo osobnih kriterija, za razliku od dotad uobičajene prakse koja je tražila objektivnost u odabiru tekstova.

Središnje mjesto među antologijama pjesništva devedesetih godina zauzimaju četiri antologije: *Iza spuštenih trepavica* Mile Stojića, antologija hrvatskih pjesama u prozi *Naša ljubavnica tlapnja* Zvonimira Mrkonjića, *Andriane Škunce* i Hrvoja Pejakovića, *Uskličnici: četvrt stoljeća hrvatskog pjesništva 1971–1995*. Tonka Maroevića te *Antologija suvremene hrvatske poezije* Hrvoja Pejakovića.

Godine 1997. objavljene su dvije antologije novele: *Suvremena hrvatska novela* Tomislava Sabljaka i *Antologija hrvatske novele* Krešimira Nemeca.

U hrvatskoj književnosti prevladavaju antologije lirskog pjesništva, i to domoljubne i ljubavne tematike. Kako su književnopovijesna i književnoteorijska

mjerila ključna pri njihovu sastavljanju, književni su tekstovi razvrstani uglavnom prema kronologiji i vrsti. Rijetke su antologije utemeljene isključivo na estetskoj uspjelosti; češća je kombinacija kritičkoga i književnopovijesnoga tipa koji, umjesto načela rekonstrukcije, u prvi plan stavljaju načelo integracije.

Pri sastavljanju antologije nisu toliko bitna književnoteorijska ni književnopovijesna znanja koliko književnokritička mjerila, dakle osobni ukus antologičara. Upravo odatle toliko opreka u valorizaciji, pa su jedni orijentirani više na kozmopolitsko, a drugi na nacionalno. Zato su kriteriji antologičara često nestabilni i upitni. Također, uvrštavanje nekog pjesnika u određenu antologiju nerijetko ovisi o njegovu društvenom statusu i političkoj opredijeljenosti, a tome svakako pridonosi i raniji status antologijskog pjesnika, ako je već uvršten u neku drugu antologiju.

4. Antologija o moru Josipa Pupačića, naslovljena antologijskim stihom *I gledam more* (Pupačić, 2005.), imala je mnogo varijanti i prepravaka, što je jedna od odlika i njegova stila. Neke pjesme zapisao je prema sjećanju, neke je ostavio bez naslova, a uz to je nedostajalo i podataka o autorstvu. Ključnu ulogu u dešifriranju antologije odigrao je Luko Paljetak.

U antologiji Josipa Pupačića predstavljeno je sto i jedanaest pjesama tridesetosmorice autora te dvije narodne pjesme. Knjiga je ilustrirana portretima pjesnika i donosi njihove biografije.

U Pupačićevoj antologiji najbolje su zastupljeni Frano Alfirević, s čak četrnaest pjesama, zatim Vladimir Nazor, Tin Ujević i Drago Gervais s jedanaest pjesama te Jure Kaštelan i Vesna Parun sa sedam pjesama. Josip Pupačić u antologiju je uvrstio pjesme četvorice dopreporodnih hrvatskih pjesnika: Džore Držića, Petra Hektorovića, Dinka Ranjine i Ivana Gundulića.

Osim himnama cvrčku i maslini ispjevanima u dionizijskom zanosu i vedrom raspoloženju, Vladimir Nazor zastupljen je i pjesmom o lađi, koja se, nasukana i uništena, sjeća svoje slave i čezne za novim putovanjima.

Oproštaj Tina Ujevića budi uspomenu na slavnu hrvatsku baštinu i klasične antičke temelje na kojima počivaju hrvatska kultura i umjetnost.

„Posve je suprotan Ujevićevoj ekstatičnoj viziji ekspresionizam Ante Cettinea s njegovim isluženim brodovima“ (Mrkonjić, 2005.: 25) utonulima u razmišljanje „o uzaludnosti života i o strahoti raspadanja“ (Pupačić, 2005.: 127). Ante Cettineo elegičan je zbog spoznaje prolaznosti: njegove su zvijezde zahrđale, a sutoni krvavi.

Frano Alfirević jedan je od ključnih predstavnika pjesničkoga mediteranizma: njegova *Móra* ističu zajedništvo čovjeka i mora: „isto sam što i more jer ne znam šta sam...“ (Pupačić, 2005.:154).

Pere Ljubić, Drago Gervais i Drago Ivanišević uvršteni su u Pupačićevu an-

tologiju čakavskim pjesmama kao „intimističkim varijantama ekspresionizma“ (Mrkonjić, 2005.: 25).

Pjesme Jure Kaštelana i pjesnika poljičkog pjesničkog kruga – Drage Ivaniševića, Nikole Miličevića i Josipa Pupačića „najsrodnije su poeziji španjolskoga pjesnika Federica Garcije Lorke, a Poljica s Cetinom i jablanima i narodnim naricaljkama i brojalicama najbližnja su Lorkinoj Andaluziji“ (Danolić, 2000.: 14). U njihovoj poeziji isprepleću se i prožimaju tradicionalno i moderno, avangardističko i kozmopolitsko. Pjesme Jure Kaštelana i Bore Pavlovića osebujan su spoj narodne poezije i novih poetika: Kaštelanovo *Začarano more* blisko je magijskom realizmu, dok Pavlovićeva *Heraldika* očituje sve elemente jezičnog ludizma.

Vesna Parun ispjevala je himne moru, zlarinskom arhipelagu i svom mediteranskom zavičaju, s kojim se poistovjećuje i kojim je opčinjena.

Pjesma *More*, jedna od najpopularnijih i najcitiranijih hrvatskih pjesama, napisana je otprve, bez varijanti i doradbi. Istovremeno je i prva Pupačićeva pjesma bez interpunkcije i jedina ispisana samo malim slovima. Prepuna je sklada i ljepote, a odlikuje se jednostavnošću i čistoćom jezika. Simetrične je, ciklične strukture. Specifičan, nemiran ritam pjesme oponaša razigrano more i stvara napetost koja raste svakim novim stihom, da bi završila u konačnom smiraju i sjedinjenju čovjeka i prirode. Vrijedi podsjetiti da se Josip Pupačić kao dijete često uspinjao na brdo koje mu je zaklanjalo pogled na more, za kojim je čeznuo i kojem se iskreno radovao. Budući da nije mogao sići na obalu, dozivao ga je k sebi. On i njegovo najdraže more pozdravljaju se, viču jedno drugom *dobro jutro*, grle se i *smiju nekom sveopćem moru* (Miličević, 1984.: 168). U ovoj je pjesmi u prvom planu odnos Josipa Pupačića i mora. „Sve je to duboka intima, taj dijalog s morem koji nije tek zamišljen: dječak zaista razgovara, iako možda ne izgovara riječi – to je dječji psihonadrealizam“ (Mijović Kočan, 1998.: 95). Uz doslovno značenje, pjesma u sebi nosi i ono drugo, skriveno. U osmom stihu, uz zbiljsko more pojavljuje se i *more zlato*. Pjesnik tu najvjerojatnije aludira na voljenu ženu u kojoj nalazi snagu i nadahnuće. Može se reći da su more i žena najveće njegovo blago.

More je jedna od brojnih pjesama Josipa Pupačića u kojima osobno poprima dimenzije općeljudske sudbine: more naime stoji kao simbol vječnosti i beskrajna nasuprot sićušnosti i prolaznosti ljudskog života.

Antologiju Josipa Pupačića zaključuju stihovi Zlatka Tomičića u kojima progovara jedna od najživljih i najdinamičnijih slika mora.

5. *Jadranska antologija* Nike Bartulovića iz 1934. godine okupila je pjesme osamdesetdvojice slovenskih, srpskih i naših pjesnika te dvadesetak narodnih pjesama. Pjesme *Jadranske antologije* opisuju morski i primorski ambijent, život na moru i uz more.

Jadranska antologija podijeljena je u dva dijela: *Narodna pjesma* i *Umetna poezija*. Narodne pjesme Niko Bartulović preuzeo je iz zbirke narodne poezije Matice hrvatske i iz Vuka Karadžića, zbirke slovenskih pjesama od Karela Štreljca te iz *Marjanske vile* Dujma Srećka Karamana. I u antologiji Nike Bartulovića autori su poredani kronološki. Od pjesnika koji su imali mali broj pjesama o moru Niko Bartulović preuzeo je ono što je pronašao, a tek je kod onih koji su napisali više pjesama mogao primijeniti estetski kriterij i napraviti izbor. Osim pjesama tiskanih latinicom, velikih je broj pisanih ćirilicom: od ukupno sto šezdeset i pet pjesama, čak ih je stotinjak otisnuto ćirilicom.

U prvom dijelu *Jadranske antologije* Niko Bartulović donio je niz narodnih pjesama, među kojima su najpoznatije *Smrt Kraljevića Marka*, *Marina kruna*, *Vrbniče nad morem*, *Vozila se po moru galija*. U svoju antologiju uvrstio je potom Mavra Vetranovića, Petra Hektorovića, Jurja Barakovića, Petra Preradovića, Augusta Šenou, Ivu Vojnovića, Antu Tresića Pavičića, Silvija Strahimira Kranjčevića, Rikarda Katalinića Jeretova, Antona Aškerca, Aleksu Šantića, Vladimira Nazora, Sibū Miličića, Svetislava Stefanovića, Veljka Petrovića, Danka Andelinovića. Od pjesnika poratne generacije, posebno je izdvojio Miroslava Krležu i Antu Cettinea. I novija književnost dala je odlične pjesnike mora, među kojima su se osobito istaknuli Frano Alfirević i tri čakavska pjesnika čijim stihovima Niko Bartulović zaključuje svoju antologiju: Mate Balota, Pere Ljubić i Drago Gervais.

5.1. Niko Bartulović u svom se odabiru pridržavao dvaju kriterija: estetskoga i *jadranskoga*. Osim pjesama u kojima je opjevano Jadransko more, uvrstio je u antologiju i one koje se tiču mora uopće. Tako se u njegovu izboru našla *Plava grobnica* Milutina Bojića, koji pjeva o junacima pokopanim u morskim dubinama kod Krfa. U pogovoru antologiji Niko Bartulović napominje da je za cilj imao približiti poeziju o moru svim jugoslavenskim narodima, što je jedan od njegovih pjesničkih i političkih ideologema. Upravo u toj činjenici Marijan Grakalić nalazi nedostatak Bartulovićeve antologije: budući da ju je zamislio široko i u nju uvrstio pjesme gotovo svih jugoslavenskih pjesnika, „Jadranska antologija uspjela je donijeti tek manji dio onog najvrjednijeg što su pjesnici u Jugoslaviji napisali o moru“ (Grakalić, 1971.: IX). Valja pri tome napomenuti da su antologije, kao nečiji osobni izbori, u većoj ili manjoj mjeri uvijek subjektivne i stoga podložne kritikama, kako dobrima tako i lošima.

6. *Mare nostrum* prva je antologija hrvatske poezije o moru. U toj opsežnoj antologiji našli su se gotovo svi hrvatski pjesnici koji su, u rasponu od nekih petstotinjak godina, pisali stihove o moru, a koje su Milan Osmak i Marijan Grakalić smatrali vrijednima. Antologija obuhvaća dvjesto devedeset i četiri pjesme

sto trideset i osmorice hrvatskih pjesnika. U izboru pjesama urednici su se vodili osobnim kriterijima, pa je stoga njihova antologija naglašeno subjektivna. Osim vrhunskih lirskih ostvarenja priznatih pjesnika, u antologiju su uvrštene i neke od sasvim prosječnih pjesama.

Mare nostrum prvi je sustavni prikaz tradicije hrvatske pjesme o moru. Sastavljen je od tri dijela: *Zlatna baština* donosi pjesme starijih hrvatskih pjesnika, *Marina kruna* izbor je iz narodne poezije, dok su u *Govoru mora*, posljednjem i najopširnijem dijelu antologije, zastupljeni pjesnici moderne i suvremeni pjesnici zaključno s 1943. kao godinom rođenja. Antologija se otvara Markom Marulićem, iako mu kronološki prethodi Ivan Česmički. Milan Osmak i Marijan Grakalić učinili su to svjesno, budući da je u Ivana Česmičkog more tek jedan od mnogih pjesničkih motiva, dok je Marku Maruliću ono istinska inspiracija.

Svoju antologiju posvetili su Josipu Pupačiću, „osjećajnom pjesniku koji je u antologijske stihove pretakao drugovanje s morem zlatom“ (Grakalić i Osmak, 1971.).

7. Iako je kriterij po kojemu su ove tri antologije sastavljene isključivo subjektivan, budući da izbor ovisi o ukusima priređivača, to im ne umanjuje vrijednost. Subjektivizam ovih tematskih antologija donekle se nadomješta kronološkim rasporedom predstavljenih opusa. Iako su sve tri antologije određene ponajprije tematskim kriterijem (more!), ipak se među sobom razlikuju u viđenjima i izboru građe. Naime, izabrana građa ovisi o estetskim kriterijima priređivača i njegovoj predodžbi lijepoga, a kako se estetski nazori antologičara razlikuju među sobom, nemoguće je napraviti dva ili više istih izbora koji bi uključili ista imena i iste naslove. Tako se Pupačićeva antologija tek u jednoj trećini podudara s ostalima.

Analizirajući Pupačićevu antologiju, primjećujemo odmah da je orijentirana na estetski uspjele pjesme o moru. Josip je Pupačić naime želio na jednom mjestu okupiti sve što je do toga trenutka pisano o moru a što je smatrao osobito vrijednim.

Uspoređujući ove izbore iz poezije o moru, nailazimo na određene razlike u njihovim koncepcijama. Ako njegovu antologiju prikažemo u usporedbi s Osmakovom i Grakalićevom, kod Josipa Pupačića uočavamo „snažnije sažimanje pjesničkog korpusa uvrštenog u knjigu“ (Šalat, 2008.). Tako je Josip Pupačić, držeći se „*kriterija čiste vrsnoće*“ (Mrkonjić, 1997.: 5), u svoju antologiju uvrstio stotinjak autora manje i dvjestotinjak pjesama manje, ali i mnogo vrijednog izostavio. U Grakalićevoj i Osmakovoj antologiji ima još dobrih pjesnika koji se nisu našli u Pupačićevu izboru, no ne smijemo zaboraviti da bi Pupačićeva antologija bila zasigurno drukčija od zatečene inačice da ga u njezinu dovršavanju nije spriječila prerana smrt.

Milan Osmak i Marijan Grakalić prikazali su more sa svih aspekata i ponudili osebujuan kolaž pjesničkih individualnosti, stilova i pristupa moru. Osobitost njihove antologije leži u činjenici da se nisu usredotočili tek na vrhove hrvatske poezije nego su pozornost posvetili svima koji su istinski doživjeli more, pa tako i nedovoljno cijenjenim i zaboravljenim autorima.

Uz antologičarsku, ovi izbori imaju i književnopovijesnu dimenziju, pa u njezima doznajemo najvažnije o višestoljetnome razvitku hrvatske poezije o moru.

8. Osim antologije o moru, Josip Pupačić ostavio je još dvije vrijedne antologije, sastavljene u suradnji s još nekoliko antologičara. Godine 1958. s Ivanom Lalićem priredio je antologiju *Vrata vremena* s podnaslovom *Poslijeratni jugoslavenski pjesnici*. Ta je antologija okupila pjesnike poslijeratne generacije koja je djelovala na području nove Jugoslavije. Također, *Vrata vremena* uključuju i pjesme Jure Kaštelana i Vesne Parun, koji su djelovali i u predratnom razdoblju, a „čiji opus logično i prirodno urasta u kontekst i atmosferu poslijeratne poetske generacije“ (Lalić i Pupačić, 1958.: 6). U svoj izbor Josip Pupačić i Ivan Lalić uvrstili su autore koji su imali „vlastiti poetski prostor“ (Lalić i Pupačić, 1958.: 6) odnosno koji su se, izgrađivši prepoznatljiv stil, afirmirali kao pjesnici. Držali su se pritom estetskog kriterija, dok im nacionalna pripadnost nije bila važna. U svoju antologiju urednici nisu uvrstili vlastite pjesme; kako je izdavač držao da bi takva antologija bila nepotpuna, Slavko Mihalić izvršio je izbor njihovih pjesama koje su potom ušle u knjigu.

Godine 1966. sa Slavkom Mihalićem i Antunom Šoljanom Josip je Pupačić objavio *Antologiju hrvatske poezije dvadesetog stoljeća, od Kranjčevića do danas*. Ovo razdoblje ne naziva se bez razloga *drugim preporodom*; najbogatije je u povijesti hrvatske poezije i jedino koje se može usporediti s „dubrovačko-dalmatinskim razdobljem“ hrvatske književnosti. Također, bitna mu je osobina nacionalni karakter. Naglašena je i težnja za univerzalnošću, a istodobno i za posebnosti i ekstravagantnošću. Prisutna je i tendencija približavanja europskom, no eksperiment i bizarno u hrvatskoj književnosti ostaju tek marginalne pojave.

Dva su kriterija kojima su se vodili Josip Pupačić i suradnici: generacijski i estetski. Posrijedi je dakle kombinacija kritičkoga i književnopovijesnog tipa antologija. Sastavljači ovih dvaju izbora koncentrirali su se na najveća imena hrvatskoga pjesništva i njihove najbolje pjesme, što antologijama osigurava prepoznatljivost i relevantnost.

Zaključak

Ljubav prema obitelji i zavičaju ostavila je traga u cjelokupnom opusu Josipa Pupačića. Tragajući za skladom i ljepotom, nalazio ih je u svojim Poljicima, u cetinskom kraju i u moru, kojem je posvetio možda najljepšu svoju pjesmu, je-

dinstvenu po svojoj ljepoti i ugođaju. Svoju zaokupljenost morem ovjekovječio je antologijom o moru, želeći svojemu moru „dati komparativni kontekst sličnih pjesama drugih pjesnika“ (Mrkonjić, 2005.: 25). Josip Pupačić na taj način podastire čitateljstvu najljepše i najreprezentativnije pjesme o moru i otkriva bogate raspone stanja, osjećaja i raspoloženja koja ono potiče. Kao antologičar, izabire one pjesnike „koji s njim uspostavljaju suodnos, zatvaraju krug ljepote i emocije, koji, bez konzumenta, zjapi prazan, nedovršen“ (Maroević, 2005.: 11), nikad ne gubeći osjećaj za književnu vrijednost, ljepotu, umjetničku uvjerljivost. Krase ga, napisano je, izrazita antologičarska pedantnost i vrsno poznavanje građe koju sažima i izabire. S tom je sviješću u svoju „morsku“ antologiju uvrštavao stihove i starijih i novijih hrvatskih pjesnika, povezujući moderno i tradicionalno. Kao vrstan poznavatelj starije hrvatske književnosti, Josip Pupačić podosta je pisao o Šišku Menčetiću, Džori Držiću, Hanibalu Luciću, Marinu Držiću, Petru Zrinskom, Andriji Kačiću Miošiću i drugim pjesnicima, uvijek naglašavajući vrijednost književne baštine i ističući potrebu za njezinim očuvanjem. Može se reći da je cijelo njegovo djelo prožeto sviješću „o pripadnosti neprekinutom lancu što ga tvore preci i potomci i o ljudskom postojanju u jedinstvu sa zemljom kojoj pripadaju. U tu se bliskost uklapa i Pupačićeva vezanost uz more i njegovo vječno beskrajno bivstvo“. (<http://www.hrt.hr/arhiv/ndd/09rujan/0919%20Pupacic.html>, 20.09.2009.)

Josip Pupačić – pjesnik mora i Josip Pupačić – antologičar pjesama o moru, zaključno se može reći, dva su lica jedne nesvakidašnje pjesničke pojave koja u hrvatskoj književnosti i književnoj povijesti ima povlašteno mjesto, značenje i ulogu.

LITERATURA**Knjige**

1. Bartulović, Niko (1934.): *Jadranska antologija*, Split: Pomorska biblioteka Jadranske straže.
2. Bartulović, Niko (1927.): *More u našoj književnosti*, Split: Biblioteka Jadranske straže.
3. Grakalić, Marijan i Osmak, Milan (1971.): *Mare nostrum*, Zagreb: Znanje.
4. Grakalić, Marijan, U hrvatskoj poeziji more je nedjeljiv pratilac pjesničkog izraza, predgovor u Grakalić, Marijan, Osmak, Milan (1971.): *Mare nostrum*, Zagreb: Znanje.
5. *Hrvatska enciklopedija*. Svezak 1: A-Bd, Leksikografski zavod Miroslava Krleža, Zagreb, 1999.
6. Lalić, Ivan i Pupačić, Josip (1958.): *Vrata vremena*, Zagreb: Lykos.
7. Maroević, Tonko, Početnost i konačnost, predgovor u Pupačić, Josip (2005.): *I gledam more*, Split-Zagreb: Ex libris.
8. Mihalić, Slavko; Pupačić, Josip; Šoljan, Antun (1966.): *Antologija hrvatske poezije dvadesetog stoljeća, od Kranjčevića do danas*, Zagreb: Znanje.
9. Mijović Kočan, Stijepo (1998.): *Josip Pupačić u književnosti i novinarstvu*, Zagreb: Školske novine.
10. Milanja, Cvjetko, predgovor u Alfirević, Frano (2002.): *Izabrana djela*, Zagreb: Matica hrvatska.
11. Milićević, Nikola, Poezija Josipa Pupačića, pogovor u Pupačić, Josip (1984.): *Pjesme*, Zagreb: Mladost.
12. Mrkonjić, Zvonimir, Obrana poezije, predgovor u Pejaković, Hrvoje (1997.): *Antologija suvremene hrvatske poezije*, Zagreb: Most.
13. Pupačić, Josip (2005.): *I gledam more*, Split-Zagreb: Ex libris.
14. Solar, Milivoj (2006.): *Rječnik književnog nazivlja*, Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Članci u časopisima

1. Benić, Gordana (2005.): Pupačićeva morska antologija, *Slobodna Dalmacija*, 9.
2. Danolić, Josip (2000.): Ostala je svjetlost Jure Kaštelana, *Vjesnik*, 14.
3. Donat, Branimir (1969.): Signativnost antologija i pojava pjesme u prozi u suvremenom hrvatskom pjesništvu, *Kritika* 4.
4. Kravar, Zoran (1983.): Kombolova antologija novije hrvatske lirike, *Zadarska revija* 4-5.
5. Mrkonjić, Zvonimir (2005.): Vratiti se čaru jednostavnih slika, *Zadarski list*.
6. Šalat, Davor (2008.): Stoljeća hrvatskoga pjesništva u jednoj knjizi, *Vijenac* 374.

Internet

<http://www.hrt.hr/arhiv/ndd/09rujan/0919%20Pupacic.html>, 20.09.2009.

UDC 821.163.42.09 Pupačić, J.

Professional article

Accepted: 13th July 2010

Confirmed: 24th August 2010

JOSIP PUPAČIĆ – THE ANTHOLOGIST

Anđela GILIĆ

Ivan BOŠKOVIĆ

The Faculty of Philosophy

The University of Split

angelagilic@net.hr, boskovic@ffst.hr

Summary: *Josip Pupačić is one of the most respected contemporary Croatian poets. Alongside the anthological "The Sea", considered by many as one of the most beautiful poems of the entire Croatian literature, he published a handful of verses of rare beauty, precise and clear expression, verse musicality and subtle rhythm. However, it is less known that Josip Pupačić was a respected researcher of literature and literary history, and – an anthologist. He actually prepared – but not published – an anthology about the sea, printed in 2005 and released by the publisher "Ex Libris". With it he wanted "The Sea" to have "a comparative context of similar poems by other poets". In such manner he has given us the most beautiful and the most representative poems about the sea and discovered rich ranges of states, feelings and moods that it fosters. As an anthologist, Josip Pupačić had chosen poets "who establish a correlation with him, and close a circle of beauty and emotion, that without a consumer, gapes empty, unfinished" never losing the sense of literary value, beauty and artistic credibility. As an anthologist, he is adorned by an extreme meticulousness and a remarkable knowledge of materials he had selected.*

Keywords: *Pupačić, sea, anthology, literary value, artistic credibility*
